

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 8, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 332.1:353

*Г. І. Карімов,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування,
Дніпродзержинський державний технічний університет, м. Дніпродзержинськ
О. Ю. Огурцова,
студент, Дніпродзержинський державний технічний університет,
м. Дніпродзержинськ*

РЕГІОНАЛЬНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*G. I. Karimov,
Ph.D., associate professor, assistant professor of organizational management and administration, Dniprodzerzhinsk State Technical University,
Dniprodzerzhinsk
O. Y. Ogurtsova,
student Dniprodzerzhinsk State Technical University, Dneprodzerzhynsk*

REGIONAL YOUTH POLICY AS A FACTOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

В статті аналізуються цільові соціальні програми реалізації державної молодіжної політики на регіональному та міському рівні. Пропонуються напрямки інтенсифікації участі та зростання впливу розвитку молоді на рівень соціально-економічного розвитку регіону.

This paper analyzes the targeted social programs of national youth policies at regional and local level. Proposed directions of intensification of participation and increasing influence of young people on the level of socio-economic development of the region.

Ключові слова: *молодь, державна молодіжна політика, місцева влада, регіон, сталий соціально-економічний розвиток.*

Keywords: *youth, state youth policy, local government, region, sustainable social and economic development.*

Постановка проблеми. Молодь є важливою складовою сучасного українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу, визначальним фактором соціально-економічного прогресу регіону. Вона постійно знаходиться в стані освоєння досягнутого рівня розвитку суспільства та несе на собі відповідальність за майбутній розвиток регіону. Будучи наступниками державних традицій, норм культури і моралі при сприятливих умовах молодь може бути однією з найбільш активних соціальних груп і стояти в авангарді внутрішньої державної політики [1].

Висуваючи на кожному ступені історичного розвитку певні вимоги до підростаючого покоління, суспільство створює умови для інтеграції молоді в соціально-економічну структуру регіону. Це здійснюється через державну молодіжну політику, що створює потребу в системному вивченні змін, що відбуваються в даній соціально-демографічній групі, і в науковому аналізі процесів регулювання політики держави щодо молоді. В умовах модернізації та трансформації України очевидна необхідність зміцнення природного потенціалу молодого покоління як найважливішого фактора відтворення суспільства і сталого соціально-економічного розвитку регіону, а також переорієнтації молодіжної політики на його ефективне використання.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми формування та реалізації державної молодіжної політики є предметом дослідження багатьох науковців, зокрема: Артюра О.Р., Балакірева О.М., Головатого М.Ф., Голуба С.П. **Гузенко І. М.**, Левіна Р.Я., Метьолкіна Н.Б., Рубана Ю.Г., Савченко Б.Г., Цвєткова В.В., Яременко О.О. Питання молодіжного розвитку визначається у роботах Льїнського І.М., Лібанової Е.М., Ткачук І.В. та у державних цільових молодіжних програмах. При цьому питання оцінки ефективності державної молодіжної політики та її впливу на соціально-економічний розвиток регіонів залишаються не достатньо дослідженими.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення проблемних напрямків розвитку молоді та пошук заходів з підвищення ефективності молодіжної політики та соціально-економічного розвитку молоді.

Виклад основного матеріалу. Молодь є органічною частиною територіальної громади, а соціально-економічні проблеми молоді є невід'ємною частиною соціально-економічних проблем регіону, які мають вирішуватись у відповідних цільових та комплексних регіональних програмах виконавчими органами місцевого самоврядування та діючими молодіжними організаціями.

Обласні, міські та районні управління у справах сім'ї та молоді (молоді та спорту, тощо) є органами виконавчої влади, що здійснюють державно-владні повноваження виконавчо-розпорядчого характеру у сфері молодіжної політики на закріпленій за ними території області. Одними з головних напрямків діяльності управлінь у справах молоді є: надання підтримки талановитим молодим людям, створення сприятливих умов для життєвого самовизначення та самореалізації молодих громадян; сприяння у сфері праці та зайнятості молоді, її професійної орієнтації та працевлаштування; допомога у розв'язанні житлової проблеми молоді; сприяння діяльності органів студентського самоврядування; організація молодіжного дозвілля та організація різного роду заходів [2].

Розробкою та реалізацією молодіжної політики на території Дніпропетровської області займаються: обласні, міські та районні управління у справах сім'ї та молоді; молодіжний парламент Дніпропетровщини; Дніпропетровська обласна молодіжна адміністрація (ДОМА); Рада молодих вчених Дніпропетровської області (РМВ ДО); 38 обласних, 10 районних та 32 міські молодіжні організації.

В регіоні функціонують ряд програм соціально-економічного розвитку регіону та молоді [3-6]. На заходи програм управління у справах молоді та спорту Дніпропетровської міської ради у 2012 році міським бюджетом було виділено 30355 тис. грн. або 2,4% від всіх бюджетних видатків. Зокрема на фінансування програми міської програми "Молодь Дніпропетровська на 2007-2012 роки" було видано на 1367 тис. грн. (45,69%) більше запланованих, а на фінансування програми розвитку фізичної культури і спорту у місті на 2012-2016 роки у 2012 році було видано на 3454 тис. грн. (18,5%) більше ніж заплановано.

Отже, можна стверджувати, що фінансування програм соціально-економічного розвитку молоді знаходиться на належному рівні, але відсутня форма звіту де б відображувалось докладне використання бюджетних коштів, для відслідкування напрямків використання і аналізу доцільності цих витрат.

На сьогоднішній день з метою проведення ефективної молодіжної політики в Дніпропетровській області прийнята та діє регіональна цільова соціальна програма "Молодь Дніпропетровщини на 2012 – 2021 роки" [3]. Проаналізувавши зміст програми можна зазначити, що питання зайнятості молоді стоїть на першому місці, що є свідченням приділення уваги з боку міської влади саме даній проблемі як першочерговій.

У сфері зайнятості молоді програмою передбачено:

– забезпечення проведення "Днів зайнятості" для молоді у загальноосвітніх школах, професійно-технічних училищах, вищих навчальних закладах міста,

надання допомоги в професійній орієнтації, навчанні, соціально-трудовій адаптації. Видання інформаційних буклетів, методичних посібників тощо;

– забезпечення підтримки молодіжних центрів праці у виконанні програм, спрямованих на профорієнтацію, профпідготовку і працевлаштування молоді, у тому числі з фізичними вадами;

– забезпечення фінансування заробітної плати та придбання будматеріалів, господарчого інвентарю тощо для підлітків та молоді, залучених до громадських оплачуваних робіт та робіт з благоустрою у літній період та поза навчальний час у центрах позашкільної роботи за місцем мешкання, парках, школах, лікарнях та на інших соціально важливих об'єктах міста;

– сприяння залученню молоді до підприємницької діяльності, створити відповідні умови функціонування та ефективного розвитку молодіжного підприємництва;

– організація підготовки стажерів-волонтерів та залучення їх до роботи в органах місцевого самоврядування з числа молоді, що навчається у вищих навчальних закладах міста, працюють у молодіжних громадських організаціях та на підприємствах міста.

Вищенаведений перелік дозволяє стверджувати про комплексний підхід міської влади м. Дніпропетровська стосовно вирішення проблеми безробіття серед молоді, який передбачає широкий спектр заходів від сприяння працевлаштування молоді до приділення уваги професійній орієнтації молоді та забезпечення вторинної зайнятості молодих громадян, що навчаються.

Щодо аналізу змісту інших заходів програми, то можна відзначити наступні недоліки:

1. Відсутність створення умов для включення молоді як активного суб'єкта суспільних відносин у соціально-економічні процеси регіону, підтримка молодіжних ініціатив, підвищення рівня освіти серед молоді.

2. Відсутність інституціоналізації масштабних регіональних молодіжних проєктів, реалізація яких посилює позиціонування Дніпропетровщини в країні і світі.

3. Відсутність заходів з сприяння молоді при вступі у трудове життя, зокрема організації міських молодіжних суспільно корисних акцій, спрямованих на професійну орієнтацію молодих людей, благоустрій та озеленення міста.

4. Відсутність систематичного аналізу стану молоді на фіксованому ринку праці, зокрема проведення систематичного моніторингу професій і спеціальностей, що користуються найбільшим попитом для організації подальшого навчання молоді за цими професіями та спеціальностями.

5. Відсутність систематизації діяльності наукових організацій, недоотримання повної інформації про становище молоді та стан справ у сфері молодіжної політики.

6. Відсутність підвищення якості та обсягу дослідницької діяльності в галузі молодіжної політики, її координації і створенні оперативного інформаційного простору.

7. Відсутність формування системи багаторівневої безперервної підготовки кадрів та кадрового забезпечення молодіжної політики.

8. Непередбачена зміна характеру впливу ЗМІ на молодь. Інформаційний вплив має з масового перетворюватися в індивідуалізований і, одночасно, соціально-мережевий, так як більшість молоді отримує інформацію з Інтернету та телебачення.

9. Відсутність організації випуску спеціалізованих періодичних друкованих та електронних статистичних видань.

10. Після проведення обласних конкурсів "Краща рада молодих вчених" або "Молодіжні ініціативи для розвитку регіонів" відсутність просування кращих проєктів, створення дослідницьких лабораторій.

11. Відсутність політики "Підготовка молоді до сімейного життя". Головними проблемами молоді сім'ї залишаються житло-побутова невлаштованість і низький середньомісячний дохід. Внаслідок чого важливого значення набувають питання надання різних видів соціальної та психологічної допомоги молодій сім'ї, соціальна профілактика та реабілітація, охорона материнства, батьківства і дитинства.

12. Відсутня система оцінки ступеня досягнення цілей і вирішення завдань Програми, а наявні лише очікувані результати виконання.

Таким чином, існуюча програма молодіжної політики не досконала і потребує доопрацювання для підвищення рівня соціально-економічного молодіжного розвитку Дніпропетровської області. Крім того, потрібна взаємна координація та ієрархічне включення програм нижчого рівня (міських, районних та інш.)

Для розробки перспективних напрямів вдосконалення молодіжної політики на регіональному та міських рівнях проаналізовані відмінності змісту заходів у програмі регіональної молодіжної політики Дніпропетровської області та міської молодіжної політики м. Дніпродзержинськ. Результати аналізу міської та регіональної молодіжної політики представлені в таблиці 1.

Як видно з таблиці основними відмінності молодіжної політики міського рівня можна назвати: малу чисельність або відсутність молодіжних громадських організацій, які б скоординовано співпрацювали з виконавчими органами міської ради; відсутність реалізації ряду обласних молодіжних проєктів та конкурсів на міському рівні; відсутність молодіжних періодичних та статистичних видань.

Таблиця 1.

Відмінності змісту програм регіональної та міської молодіжної політики

№	Молодь Дніпропетровщини на 2012 – 2021 роки	Молодь Дніпродзержинська на 2012–2021 роки
1	2	3
1	Проведення обласних конкурсів „Краща рада молодих вчених”, „Кращий молодий вчений” та щорічного обласного конкурсу проєктів „Молоді вчені Дніпропетровщини” на отримання матеріального заохочення	Відсутність конкретних міських конкурсів для виявлення інтелектуально обдарованої молоді та виділення їй матеріального заохочення
2	Забезпечення проведення конференцій серед студентів вищих навчальних закладів.	Відсутність заходів для проведення конференцій серед студентів вищих навчальних закладів
3	Проведення школи Молодого лідера	Відсутність на міському рівні реалізації проєкту "Школа молодого лідера"
4	Створення та забезпечення діяльності обласного молодіжного центру.	Відсутність створення міського молодіжного центру.
5	Забезпечення роботи спеціалізованого формування обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді „Мобільний консультативний пункт соціальної роботи в сільській місцевості та віддалених районах міст”	Відсутність мобільного консультативного пункту соціальної роботи в сільській місцевості та віддалених районах міста на базі служби у справах дітей та молоді Дніпродзержинської міської ради
6	Відсутність організації заходів з проведення моніторингу ситуації на ринку праці з метою виявлення професій, які користуються найбільшим попитом на сучасному ринку праці та на основі цього забезпечення організації професійної підготовки та перепідготовки молодих безробітних за професіями, які користуються попитом на ринку праці.	Проведення моніторингу ситуації на ринку праці з метою виявлення професій, які користуються найбільшим попитом на сучасному ринку праці. Забезпечення організації професійної підготовки та перепідготовки молодих безробітних за професіями, які користуються попитом на ринку праці.
7	Надання допомоги у сприянні організації та діяльності учнівських, студентських трудових загонів, учнівських трудових об'єднань. Відсутність організації трудових загонів та переліку заходів для створення робочих місць для учнівської та студентської молоді під час літніх канікул та у вільний від навчання час.	Організація громадських оплачуваних робіт для учнівської та студентської молоді під час літніх канікул та у вільний від навчання час. Відсутність заходів з організації трудових загонів для молоді.

8	Залучення молодіжних громадських організацій до розроблення й обговорення проектів програм та заходів з питань державної політики щодо дітей та молоді.	Відсутність скоординованої роботи та співпраці громадських молодіжних організацій та управління у справах сім'ї та молоді. Низька чисельність та активність існуючих молодіжних організацій.
9	Проведення спільних заходів з молодіжними громадськими організаціями, які здійснюють міжнародний молодіжний обмін.	Відсутність молодіжних організацій на міському рівні, які здійснюють міжнародний молодіжний обмін.
10	Забезпечення діяльності інформаційно-тренінгового центру Дніпропетровського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.	Відсутність на міському рівні інформаційно-тренінгового центру управління у справах сім'ї та молоді.
11	Організація видання інформаційної газети „Молодь Дніпропетровщини”.	Відсутність молодіжного періодичного видання.
12	Сприяння діяльності та розвитку Дніпропетровської обласної молодіжної ради при голові облдержадміністрації та органів студентського самоврядування ВНЗ.	Відсутність заходів з метою забезпечення активної участі молоді у формуванні та реалізації державної політики та діяльності і розвитку Дніпродержжиринської міської молодіжної ради.
13	Проведення обласних соціальних акцій, спрямованих на підтримку молоді та молодих сімей.	Відсутність заходів з проведення міських соціальних акцій, спрямованих на підтримку молоді та молодих сімей.
14	Розроблення та розповсюдження спеціального фінансового щоденника для молодих сімей щодо планування та раціонального використання сімейного бюджету.	Відсутність організації та проведення подібних заходів для розвитку молодих сімей на міському рівні.

Складено на підставі даних [3,5]

Отже, для покращення молодіжної політики на міському рівні до молодіжної програми "Молодь Дніпродержжиринська на 2012–2021 роки" необхідно додати ряд заходів з організації молодіжних об'єднань та координації їх співпраці з управлінням у справах сім'ї та молоді та активізації взаємодії із ЗМІ.

Проте, незважаючи на певні позитивні зміни, які відбуваються у молодіжному середовищі, все ще існують проблеми, зокрема погіршуються показники здоров'я молодих громадян, не подолана демографічна криза, спостерігається тенденція щодо поширення в молодіжному середовищі наркоманії та захворюваності на ВІЛ/СНІД, збільшується кількість померлих у молодому віці. Освітній потенціал молоді значною мірою не реалізується через невідповідність між попитом та пропозицією на ринку праці.

Для вирішення всіх цих проблем у рамках реалізації молодіжної політики всіх рівнів, необхідно:

- забезпечити сприяння ініціативі та активності молоді в усіх сферах життєдіяльності суспільства, розширенню можливостей безпосередньої участі молодих людей у формуванні та реалізації державної молодіжної політики;
- організувати підтримку молоді в отриманні якісної освіти, підтримку обдарованої молоді, розвиток системи державного стимулювання молоді на здобуття освіти та роботи в Україні;
- впровадити систему національно-патріотичного виховання дітей, підлітків та молоді;
- розвивати і вдосконалювати мережу соціальних служб для молоді, систему надання соціальних послуг і допомоги тим, хто перебуває у важкому матеріальному чи соціальному становищі;
- реформувати і оновити культурно-побутову інфраструктуру для молоді і, особливо, для молодих сімей міста, створити умови для культурного розвитку молоді, організації дозвілля;
- активізувати участь самої молоді у протидії розширенню в молодіжному середовищі різних форм девіантної поведінки, профілактики та попередження правопорушень, злочинності, поширенню ВІЛ/СНІДу, проституції та наркоманії;
- надавати підтримку програмам і проектам молодіжних громадських організацій, що сприяють вирішенню соціальних проблем молоді, розвитку молодіжного руху, інтеграції в міжнародні молодіжні структури.

Ще одним важливим недоліком існуючих молодіжних програм регіонального та міського рівнів є відсутність методики оцінки ефективності цих програм. Вона повинна визначати порядок оцінки фактичної ефективності програми в процесі її реалізації і при її завершенні, відобразити реальний стан розвитку молоді та слугувати основою інформаційного моніторингу в регіонах.

Тому доцільним є запропонувати методику оцінки результативності реалізації молодіжних програм з урахуванням обсягу ресурсів, спрямованих на її реалізацію, а також реалізованих ризиків та критеріїв соціально-економічної ефективності, що роблять вплив на розвиток освіти та молодіжної політики.

Соціально-економічну ефективність реалізації молодіжної програми доцільно оцінювати за кумулятивним (наростаючим) підсумком. Під соціально-економічним ефектом від реалізації молодіжної програми розуміється результат суспільно-економічного характеру, отриманий від здійснення всього комплексу заходів, передбачених програмою, який виражається в підвищенні якості життя молоді [7].

Ефективність повинна визначатись за наступними напрямками:

- оцінка ступеня досягнення цілей і вирішення завдань програми в цілому;
- оцінка ступеня відповідності запланованому рівню витрат бюджету;
- оцінка ефективності використання коштів бюджету;
- оцінка ступеня реалізації заходів (досягнення безпосередніх результатів їх реалізації) [7].

У разі виявлення відхилень фактичних значень показників у звітному році від запланованих на цей рік виконується аналіз і аргументація причин:

- відхилень досягнутих у звітному періоді значень показників від планових, а також змін у цьому зв'язку планових значень показників на майбутній період;
- значного недовиконання одних показників у поєднанні з перевиконанням інших або значного перевиконання по більшості планових показників у звітний період;

- виникнення економії бюджетних асигнувань на реалізацію програми у звітному році;
- перерозподілу бюджетних асигнувань між заходами програми у звітному році.

Після проведення оцінки за запропонованою методикою управління у справах молоді міських та регіональних рівнів повинно надавати інформаційні звіти з доступом населення до даної інформації.

Впровадження даного методу для оцінки існуючих молодіжних програм та надання публічної інформації з реалізації даних програм надасть змогу підвищити контроль за виконанням, а відповідно і ефективність діючої державної молодіжної політики та покращити життя молоді регіону.

Висновки. В результаті реалізації таких заходів та корегування міських і регіональних молодіжних програм передбачається більш повне досягнення цілей молодіжної політики та підвищення рівня соціально-економічного розвитку молоді. Соціальний ефект проявиться в наступному: зміцнення соціальної захищеності молоді за рахунок надання молодій людині інтегрованої і диференційованої інформації за такими напрямками, як освіта, профорієнтація та підготовка кадрів, зайнятість, підвищення кваліфікації, соціальне забезпечення, міжнародне співробітництво; надання юридичних консультацій та психологічної допомоги; впровадження системи збору, обробки та аналізу інформації про стан та умови молодіжного середовища та вироблення відповідних рішень, рекомендацій до проектів і планів законодавчих та виконавчих державних органів, що беруть участь у реалізації молодіжної політики.

Література

1. Лібанова Е.М. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз: моногр. За ред. Е.М. Лібанової — К., НАН України. Ін-т демографії та соц. дослідж., 2007. — 327 с.
2. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти. За ред. Е.М.Лібанової — К.: Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. — 248с.

3. Регіональна цільова соціальна програма "Молодь Дніпропетровщини на 2012 – 2021 роки" постанова № 239-11/VI від 3 лютого 2012 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://oblrada.dp.ua/decisions/27/745>
4. Державна цільова соціальна програма "Молодь України на 2009-2015 роки" постанова № 41 від 28 січня 2009 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/41-2009-%D0%BF/page>
5. Міська програма «Молодь Дніпродзержинська на 2012–2021 роки» постанова № 371-20/VI від 29.02.2012
6. Програма "Соціально-економічного та культурного розвитку міста на 2013 рік" постанова № 620-30/VI від 28.12.2012
7. Державна молодіжна політика: регіональний аспект: Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. – 156 с.

References

1. Libanova E. M. (2007), *Liuds'kyj rozvytok rehioniv Ukrainy: analiz ta prohnoz: monohr. Za red. E.M. Libanovoi* [Human development of regions of Ukraine: Analysis and Forecast. Monograph. Ed. E.M. Libanova], NAN Ukrainy. In-t demohrafii ta sots. doslidzh., Kyiv, Ukraine.
2. Libanova E. M. (2010), *Molod' ta molodizhna polityka v Ukraini: sotsial'no-demohrafichni aspekty. Za red. E.M.Libanovoi* [Youth and youth policy in Ukraine: social and demographic aspects. Ed. E.M. Libanova], Instytut demohrafii ta sotsial'nykh doslidzhen' im. M.V. Ptukhy NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
3. The official site of Dnepropetrovsk Regional State Administration (2012), "Regional social program "Dnipropetrovsk Youth for 2012 - 2021 years" decree № 239-11/VI from February 3, 2012", available at: <http://oblrada.dp.ua/decisions/27/745> (Accessed 24 July 2013).
4. The official web-portal Verkhovna Rada of Ukraine (2009), "State social program "Youth of Ukraine for 2009-2015" Decree number 41 from January 28, 2009", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/41-2009-%D0%BF/page> (Accessed 4 August 2013).
5. Dniprodzerzhinsk municipal Administration (2012), "Municipal program "Dniprodzerzhinsk youth for 2012-2021" Decree number 371-20/VI from 29.02.2012"
6. Dniprodzerzhinsk municipal Administration (2013), "Program "Socio-economic and cultural development of the city for 2013" Decree from 28.12.2012 № 620-30/VI
7. Avtors'kyj kolektyv (2008), "State youth policy: a regional perspective", *Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Proceedings of the International scientific and applied Conference], Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya [International scientific and applied Conference], KharPI NADU «Mahistr», Khar'kiv, Ukraine, p.156.

Стаття надійшла до редакції 16.08.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"